DÉPOT LÉGAL

NĂM THỨ TƯ — SỐ 886 MỖI SỐ 5 xu 庚午年十月初三日 NGÀY THỨ BẢY 22 NOVEMBRE 1930

DÉPOT LÉGAL INDOCHINE № 14300

GIÁ BÁN

ĐÔNG-PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm.. 5$00	6$00
Sáu tháng 2.80	3.50
Ba tháng 1.50	2.00

Mua báo phải trả tiền trước.
Thơ và mandat gởi cho M. TRẦN-ĐÌNH-PHIÊN. — Ai đăng quảng-cáo, việc riêng xin thương-nghị trước.

TIẾNG-DÂN

敝民

Chủ-nhiệm kiêm Chủ bút
HUỲNH-THÚC-KHÁNG

Quản lý
TRẦN-ĐÌNH-PHIÊN

LA VOIX DU PEUPLE

Mỗi tuần xuất-bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy

BÁO-QUÁN
Đường Đông-Ba — Huế
Giây thép nói số 62
Giây thép: TIẾNG-DÂN — Huế

Ba người cùng đi tất có thầy ta: chọn người lành mà theo, người ác thì đổi.
(Khổng-tử)

BÁO-GIỚI VỚI QUỐC-DÂN

(Trả lời cho bạn đồng nghiệp Nông-Công-Thương về cuộc trưng-cầu ý-kiến)

Báo Nông-công-Thương số 532 ra ngày 13-11-30, có bài: « **Ngôn luận báo giới đối với quốc-dân** », đại khái nói: tờ báo là cái gương phản chiếu của trí thức xu hướng một quốc-dân, và muốn trưng cầu về cách làm một tờ báo cho đúng đắn có ích và bài trừ cái thái-độ công kích việc riêng, hành vi bậy bạ, như những tờ báo mới xuất bản ở Hà thành v.v... Tôi đọc bài ấy đã có lòng cảm-kích, kế lại tiếp được bức thư của ông chủ Nông-Công-Thương gởi riêng cho tôi, cũng tỏ ý trưng cầu như trên, một cách ân-cần, lại thêm cho tôi một mối thẹn. Năm trên báo « Phụ-nữ Tân-văn » trong Nam, trước khi sắp ra đời, có cuộc trưng cầu ý kiến, viết thư riêng hỏi tôi Phụ nữ Tân-văn là một cái cơ quan đặc biệt về bên nữ-giới, nên tôi có trả lời bằng một bức thư riêng. Qui đồng-nghiệp năm nay cũng mở cuộc trưng cầu ý-kiến mà hỏi chung cả báo-giới, nên tôi xin trả lời chung trên tờ báo.

Ở Trong một xứ con đường ngôn-luận, quyền hạn hẹp hòi, lại gặp dịp khoảng học giới dở dang, nhân tâm hoang-hoặc như xứ ta ngày nay, mà trong làng báo có người tự nhận chức trách vì nước vì dân, phát cái đại nguyện, toan đem hết tâm lực mà chấn chỉnh cái nền ngôn-luận trong xứ cho được tôn-nghiêm đứng đắn để giúp ích cho quốc dân; lấm lòng sốt sắn và công việc vĩ-đại ấy những người hữu-tâm, ai cũng nhận là việc chính đáng, huống tôi là một người đứng chưn trong làng báo. Nguyện vọng ấy mà được hiệu quả mỹ mãn thì cây tùng tươi mà cây bách cũng vui (松茂柏悅), tờ báo tôi cũng chia một chút dinh vinh-dự; tôi há lại không sẵn lòng hình hương kỳ đảo hay sao?

Trước hết tôi xin nói qua mấy câu trong bức thư gởi riêng cho tôi mà tôi cho là quá đáng, như: *Thượng lưu trong nước..., đại biểu dư luận....*

Hai chữ thượng-lưu, gần đây thấy quen thành ra thông thường. Song theo như chỗ tôi xét, ở trong xã-hội mà người nào gồm cả học thức tài cán, cả thế lực danh vọng, một lời nói, một việc làm, đều có ảnh hưởng trong xã-hội ấy, trên thì nên chánh-trị nhân đó mà sắp đặt sửa sang, dưới thì nhân dân theo đó mà định đường xu hướng, như vậy mới xứng được hai chữ thượng-lưu. Hiện xứ ta ở trong làng báo, thì bình như chưa ai đương cái tiếng thượng-lưu mà không thẹn được. Vì quả có thượng-lưu, chủ trì ngôn-luận cho đúng đắn, thì trong cuộc trị-an đã giúp ích cho chính-phủ khỏi dùng đến gươm súng, dưới cũng đỡ với cho nhân-dân bớt được mối họa nhảy hố sa hầm. Bà con thử xem hiện trạng gần đây ra thế nào mà còn dám đương lấy cái tên thượng lưu!

Con nói *đại-biểu dư luận* thì cái tên với cái thực cũng không đúng. Nghiệm như mấy ông dan-biểu, có địa hạt nhứt định, có người đầu phiếu, mà ở sau lưng các ông, kẻ trách đều nầy, người chỉ trích đều nọ, hoặc nhà báo hoặc do người riêng, hoặc một đoàn thể nhỏ nhỏ, xin được phép xuất bản thì nhóm 5,3 [illegible], ở dưới quyền phép kiểm-duyệt.... Tôi dám chắc rằng trình-độ dân ta vẫn còn thấp hèn thật, song ngàn năm văn hóa ngày xưa, công-lý vẫn còn ở trong lòng người; lại thêm văn-minh Âu-tây truyền sang, làm cho tai mắt mở rộng, hiện ngày nay ngoài làng báo ra đã có kẻ trí-thức cao-xa, học vấn uyên-bác, đối với tờ báo quốc-văn ta đã có lắm người không những bất mãn, mà lại cho nghề bán chữ mua danh. Không kể những tờ báo nhảm nhí như quí báo đã chỉ trích, mà dẫu cho tờ báo gọi là có giá-trị nhiều ít, cũng chẳng qua bày tỏ dân ý được chút nào hay chút ấy thôi, có đâu mà mạo được cái tên đại-biểu dư luận?

Vì lẽ nói trên, nên đối với cuộc trưng cầu của quí báo, phỏng như tôi đứng về địa vị khách quan thì có lắm ý kiến bày tỏ được; song khốn vì tôi cũng là một người đứng chưn trong làng báo! Mình đã đứng chủ trương một tờ báo mà nói việc làm báo, trừ một cách « Hiện thân thuyết pháp » (現身說法 mình nói việc mình), không biết nói cái gì. Còn tự nói việc mình thì phạm mấy điều nầy:

1) Tờ báo Tiếng-dân mà tôi đứng chủ trương, ra lời đã trên 3 năm nay, mà xét lại nội dung, vẫn còn lắm điều khiếm khuyết, đương lo bồi bổ mà chữa rồi. Mình làm thầy thuốc mà bà con anh em mình đau rên nằm liệt ra đó, mình không cứu giúp được, còn nói đến ai? Vậy là tờ báo của mình đương ở vào cảnh địa « lo chữa lỗi mình mà chưa xong » (自治且不暇 治人), dẫu có cái lòng muốn làm thầy người khác (安容人師).

2) Đối với tờ báo mà tôi chủ trì, cầu cho khỏi phụ hai chữ Tiếng-dân, tôi thường lặp đi lặp lại câu dạy con của ông Phạm-Phang (Liệt sĩ đời đông Hán): *Bảo mày làm điều ác thì điều ác vẫn không nên làm, còn bảo mày làm điều lành thì ta đây có làm điều ác đâu!* (汝作惡則惡不可為, 汝作善則善不必為). Ý nói không làm điều ác mà cũng bị lụy). Câu ấy, nói với tờ báo tôi thì được, đâm đầu nói với bạn đồng nghiệp mà mang cái tiếng « lên mặt mô-phạm ». Như qui đồng nghiệp đã nói.

3) Qui báo nói: «*Trong một nước mà dân trí đã khai thông, tư cách độc-giả đã cao thượng dùng dắn, thì tờ báo nhảm nhí không ai mua đọc...*» Chỉ trích sự hành vi bất chánh của tờ báo nào thì nên nói trong phạm vi câu chuyện chỉ trích ấy; nay nói đến độc-giả mà lại nói chung cả dân trong nước thì câu ấy thật quá đáng. Các tờ báo quốc văn xứ ta, ai có phương pháp gì thì tôi không rõ, chớ tờ báo Tiếng-Dân thì lâu nay chỉ nhờ độc-giả mà sống. Những tờ báo nhảm nhí — và sách nữa — như qui báo đã nói, mà còn lưu hành, chẳng qua là lại một số ít kia lầm lạc mà thôi, còn ngoài ra biết bao người có trí phán-đoán, lựa chọn hẳn hòi, có đâu độc-giả đều ngu hèn hết mà qui báo nhứt vị mạt sát như thế? Câu ấy thì tôi không dám tán đồng.

Bởi mấy cớ ấy buộc cho tôi những điều khó về sự phát biểu ý kiến trong cuộc trưng cầu của qui báo. Tuy vậy, đã mang tiếng một nhà làm báo, những điều cay chua đắng ngọt đã từng nếm qua nhiều ít, về cách chấn-chỉnh tờ báo cho đúng đắn và bài trừ tờ báo nhảm nhí, tôi xin dẫn một hai câu danh-ngôn, gọi là sách lệ lấy mình và trả lời cho bạn đồng-nghiệp:

Sách Đại học có nói:

Người quân tử, cái gì mình đã có mà sau mới trông cho người; cái gì mình không có mà sau mới trách người. (君子有諸己而後求諸人, 無諸己而後非諸人);

Danh ngôn tây có câu rằng:

Không phải lấy sự ác mà thắng được sự ác, mà chính phải lấy sự thiện. (Ce n'est pas à force de mal qu'on vainc le mal, mais à force de bien.)

Theo nghĩa hai câu ấy thì mình nói báo họ bậy bạ nhảm nhí, thì trước phải tự mình đừng làm điều bậy bạ nhảm nhí; muốn cho báo-giới tôn nghiêm đúng đắn thì trước phải làm cho báo mình tôn-nghiêm đúng đắn.

Thiển ý như thế, xin chất lại bạn đồng-nghiệp cùng các độc-giả.

Huỳnh-thúc-Kháng

HỘI-ĐỒNG ĐỀ-HÌNH TẠI HẢI-DƯƠNG

Vụ Hải-dương, Quảng-yên, Phạm-xá, Mỹ-xá, Đáp-khê, Bắc-ninh, Phú-lương và vụ tổng-tiền Đặng-văn-Ngãn

Về mấy vụ nầy có đến 40 người bị cáo; trong số đó có *Nguyễn-trọng-Duyệt* đã bị Hội-đồng đề hình ở Hanoi xử vắng mặt và kết án khổ sai chung thân, mới bắt được vừa rồi ở Thượng-tín.

Nguyễn-bình-Lang tức Kỳ-hà, 17 tuổi nhận có chưa trong V. N. Q. D. Đ. nhưng không phải ở trong bọn ám sát. Còn việc tổng tiền Đặng-văn-Ngãn thì Lan nhận có dự vào và nói rằng làm như vậy là không phải vì lợi riêng của mình; ấy là lấy của người giàu mà giúp cho người nghèo.

Còn bao nhiêu người bị cáo khác: thì lời khai không có gì đặc sắc

Vụ ám sát Phạm-huy-Dương và Nguyễn-Bình

Về hai vụ nầy có 18 người bị cáo; trong số đó có 2 người đàn bà. Khi Hội đồng xử vụ nầy thì thấy để trên một cái bàn 12 khẩu súng và đạn.

Trước hết Hội đồng hỏi *Lê-hữu-Cảnh*. Cảnh không nhận trang sư Mayet biện hộ cho anh ta. Cảnh nhận gia nhập V. N. Q. D. Đ. từ Novembre 1928 và nói khi ấy anh ta giao thiệp với Nguyễn-văn-Viên (người đã tự tận trong khám Hanoi) và Nguyễn-đức-Lang. Cả ba người đều có ý phản đối chính sách bạo động của Nguyễn-thái-Học, vì vậy đảng xem anh ta như một người bất tài, không có lòng tin nhiệm anh ta. Sau việc đánh Yên-bái và Phú-thọ, anh ta định [illegible] cải cách (moeurs réformistes); vì thiếu tiền tiêu dùng về việc đảng nên phải đi cướp.

Về vụ ám sát Phạm-huy-Dương thì Cảnh nhận là người thủ xướng và nói rằng anh ta muốn tự mình giết Dương kia nhưng vì phần nhiều đồng chí của anh ta sợ anh ta bị bắt mà đảng Cải cách phải tan nên không bằng lòng.

Cảnh nhận có dự vào việc cướp ở đường Amiral Courbet ngày 30 Mai. Chính anh ta nhận được thơ của Nguyễn-thế-Nghiệp ở Vân-nam gởi về phàn nàn về việc tài chính khuẩn bức của đảng ở Tàu, nên anh ta dùng đủ phương pháp mà kiếm cho ra tiền. Lê-Tiến tin cho anh ta biết rằng mỗi tháng Nguyễn-Bình đến kho bạc nhận bạc về phát lương cho các người làm việc ở sở Công chánh, nên hôm 30 Mai, khi 10 giờ, anh ta cùng Huân đến tại kho bạc chợ Ng.-Bình, mỗi người có đem theo một khẩu súng lục trong túi. Khi 10 giờ rưỡi, ông Bình đến nhận bạc; nhận xong, ông lên xe tay ra về. Anh ta cũng Huân đi theo. Khi ông Bình vừa xuống xe thì anh ta lại gần bắn một phát súng chỉ thiên để dọa, vì ông Bình không sợ lại toan hành hung nên anh ta nhắm bắn ngay vào ông. Tên cu-ly xe xông vào bắt anh ta nên anh ta lại bắn một phát vào cánh tay nó. Cảnh lại nói tiếp rằng anh ta làm như vậy không phải có ý giết một người tay chưa của Chính-phủ, vì việc ấy là việc cá-nhân không can hệ gì. Sau hết ảnh nói rằng V. N. Q. D. Đ. trước sau vẫn không lấy việc giết người làm mục-đích.

Cảnh cũng nhận là tự mình sắp đặt việc tổng tiền ở nhà Ngô-vi-Lan ở đường Tirant ngày 12 Mai.

Nguyễn-xuân-Huân cũng như Cảnh, không chịu nhận trang sư biện hộ.

Huân nhận có bắn Phạm-huy-Dương và nói anh ta giết Phạm-huy-Dương vì Cảnh có nói với anh ta rằng Phạm-huy-Dương là người phản đảng.

Huân khai rằng ngày 12 Mai, anh ta cùng Cảnh đến nhà Ngô-vi-Lan định tổng tiền nhưng việc không thành

Về vụ ám sát Nguyễn-Bình, Huân nhận cả các điều hội đồng buộc, chỉ cải có một điều cầm súng bắn. Huân lại nói tiếp rằng: bạc lấy được đó đều đem dùng về việc đảng chớ không phải đem chia tay nhau như Hội đồng đã nói.

Huân nhận có đưa khẩu súng lục lấy nơi Cảnh cho Nguyễn-văn-Lân để dùng trong vụ tổng tiền nhà Đặng-văn-Ngãn.

Nguyễn-văn-Lân cũng không nhận trạng sư biện hộ. Lân nhận có dự hội nghị bàn về việc ám sát Phạm-huy-Dương, và nói Cảnh và Huân yêu cầu giết Phạm-huy-Dương, sau tự tay anh ta lấy khẩu súng lục nơi Cảnh mà đưa cho Huân.

Lân cũng nhận có gởi 10.942$13 lấy được nơi Nguyễn-Bình.

Nguyễn-tấn-Tuất, thái độ rất trầm tĩnh và vui vẻ. Tuất không nhận trạng sư biện hộ.

Tuất giúp việc cho bà Ackein nên dùng bàn máy đánh chữ của bà ấy mà đánh bản chương trình của đảng Cải cách. Tuất có đến Thái nguyên để thử quả bom của Trịnh-văn-Yên mới làm ra. Tuất có dự vụ tổng tiền ở nhà Ngô-vi-Lan và có dọa người bạn học là Ngô-văn-Vinh để lấy 1000$00 mà lo việc đảng. Tuất không nhận có đi dự hội nghị bàn các việc ám sát và tổng tiền mà nói rằng đảng không bao giờ có hội nghị về những việc ấy; khi đảng cần dùng tiền thì các đảng viên mỗi người phải tự ý tự sức mình mà làm cho ra tiền.

Lê-tiến-Sự nhận là đảng viên V.N.Q.D.Đ. sau vụ đánh Yên-bái và có chỉ nhà Phạm [illegible] cho đồng chí của anh ta, vì nghĩ rằng một người phản đảng phải bị giết mới được. Trước Hội đồng, Sự bày tỏ ý kiến chính trị. Sự cũng nhận có chỉ nhà Ngô-ẩn-Bình cho Cảnh; nhưng nói sau Cảnh làm gì thì anh ta không biết.

Phạm-quang-Chức khai không phải là đảng viên V. N. Q. D. Đ. nhưng vẫn nhận việc gia nhập vào đảng ấy là một việc phải, mình chưa gia nhập là vì chưa có cơ hội. Chức nhận rằng 10 hay 15 ngày sau vụ tổng tiền Nguyễn-Bình thì Cảnh có đem gởi cho anh ta 1000$00 cây bỏ vào trong một khúc gỗ mà đem giúp đến nhà, chớ không rõ bạc ấy ở đâu ra. Hội đồng buộc Chức có cho Chanh-Thân (người bị Hội đồng đề hình ở Hanoi xử vắng mặt) ở trọ nhà anh ta. Chức không nhận điều ấy nói có cho trọ một người tên là Ty-Hai vì có thơ của Cảnh cậy tìm giúp việc làm cho người ấy; nhưng không bao lâu thì người ấy đi vì không tìm được việc làm.

Nguyễn-ngọc-Xuân khai có nhận 1000$00 của Cảnh để dựng một sở đề xe ở đường Hà-trung, mà không biết là bạc lấy ở đâu ra.

Lê-thị-Thanh 18 tuổi, bị buộc tội chứa Cảnh, Huân và Tuất. Cô Thanh nhận cả.

Nguyễn-văn-Phúc khai có chưa trong V. N. Q. D. Đ. nhưng không hợp ý với Nguyễn-thái-Học nên sau lại gia nhập đảng Cải cách và nhận có giấp Cảnh tìm bạc cho đảng.

Trịnh-văn-Yến, 16 tuổi, học sinh lớp đệ nhị niên sơ đẳng, là người đã chế ra thứ bom mới cho V. N. Q. D. Đ. dùng (anh ta có chế thử thuốc độc nhưng chưa có hiệu quả) khai trước Hội đồng rằng ý anh ta là đánh đổ đế-quốc-chủ-nghĩa Pháp.

Trạng sư Mayet biện hộ, đại khái nói Yên chỉ có chưa trong một học sinh đoàn chớ không phải trong V. N. Q. D. Đ. và chẳng khi mới gia nhập Yên chỉ có 16 tuổi thôi.

Trần-xuân-Du trả lời về vụ tổng tiền Đặng-văn-Ngãn một cách rất cương ngạnh: kêu Đặng-văn-Ngãn bằng « *thằng Ngãn* ».

Cân khai không dính dấp gì đến vụ tổng tiền Đặng-văn-Ngãn và vụ xung đột ở đường Cao-đắc-Minh.

Đoàn-thị-Ái nhận là đảng viên V.N.Q.D.Đ. Trạng sư Mayet nói rằng cô ta vì tình mà làm theo một người cách mệnh nào đó. Cô cải, không nhận như thế.

Nguyễn-văn-Lân nhận là đảng viên V. N. Q. D. Đ. có giấp việc cho Nguyễn-thái-Học trong 2 tháng, nhưng từ năm ngoái đến nay thì không biết gì đến việc đảng nữa; và nhận có tiếp Ký-con ở nhà anh ta.

Cuộc chất vấn các người bị cáo đến đây là hết.

Các trạng sư lần lượt biện hộ cho những người bị cáo.

Đồ dùng

ĐI TRÊN MẶT NƯỚC

(Người Tàu Trịnh-triệu-Quang mới phát-minh)

Trịnh-triệu-Quang người Phúc-kiến hiện ở Nam-dương, giàu tánh nghiên-cứu, đã tốt-nghiệp các trường cách-trí, sau lại chuyên-môn khoa-học, hiện làm Hiệu-trưởng một trường học ở Nam-dương trước đã phát-minh thứ máy thu-âm vô-tuyến-điện rất đơn giản; gần đây lại tổ-chức bộ vô-tuyến-điện chế-tạo, đã được chánh-phủ Nam dương chiếu chuẩn chú sách. Nay lại phát-minh một cái khí-cụ mới ai nghe cũng kính phục là « cái đồ đi chưn trên mặt nước ».

Cái thứ dùng nầy Trịnh quân đã bắt đầu nghiên-cứu từ năm 1923, cải-lương dần dần, cho đến ngày nay mới thành công. Không luận trai gái có biết lội nước cùng không, đã có đồ ấy mang theo bên mình thì trên mặt sông mặt biển, đi đứng như thường, sóng gió không can gì. Lại có thể ở trên mặt nước mà chơi giỡn ngồi đứng tùy theo ý mình, và dùng mái chèo mà chèo như cái thuyền độc mộc vậy. Lặng chài trên biển mà mang đồ ấy thì công-tác rất tiện lợi.

Trong biển trầm-luân ở trên đời biết bao nhiêu người bị chìm, có thứ phát-minh nầy, may có giảm bớt số chết nước ấy không?

Thủ tướng Nhật bản bị bắn

Sớm hôm 14 Novembre Thủ tướng Hamaguchi bị một người thanh niên bắn, khi ông ở ga Tokio, sắp sửa lên tàu đi Okayama.

Đem đến nhà thương, lập tức các đốc-tơ xẻ lấy viên đạn ra vì thủ tướng yếu quá nên phải dùng cách sang máu. Một viên bộ trưởng tình nguyện để lấy máu mình mà sang cho thủ tướng.

Người thanh niên nọ đã bị bắt.

Sau cùng Hội đồng hỏi những người bị cáo xem có nói thêm điều gì không.

Trần-quang-Riệu người đứng đầu trong việc Vinh bảo khai thêm rằng:

« Tôi xin bày tỏ hết công việc. Tôi vì ông lý mà vào Việt Nam Quốc Dân Đảng. Việc giết ông Huyện Vinh bảo thì bởi vì ông Huyện ấy là một người vô nhân đạo cướp ổ nghĩa mẫu ruộng của sản xã mà làm của riêng mình, vì thế mà đảng ra lệnh giết đi.

Tuyên án

Hôm thứ bảy 15 Novembre, lúc 4 giờ chiều, Hội đồng tuyên án như sau nầy:

6 người bị tử hình: **Trần-xuân-Riệu, Trần-nhật-Đông, Nguyễn-Khai, Lê-văn-Cảnh, Nguyễn-xuân-Huân, Hai.**

Bốn người trên bị chém tại Hải-dương, còn 2 người sau thì bị chém ở Hanoi.

Hai mươi chín người bị khổ sai chung thân.

Tám mươi bảy người bị phát lưu (trong số đó có 2 người đàn bà).

Hai mươi người bị 20 năm khổ sai.

Bảy người bị 15 năm khổ sai.

Ba người bị đày 20 năm trong một nơi có thành lũy, (trong số đó có một người đàn bà)

Ba người bị đày 15 năm.

Hai người bị 10 cấm cố.

Hai người bị 5 năm tù. (1 người bị thêm 10 năm trục xuất)

Một người bị 3 năm tù.

Một người bị 5 năm tù án treo.

Mười chín người được tha.

https://tieulun.hopto.org

ANNAM LỊCH SỰ
HÃY NÊN HÚT THUỐC LÁ JOB

Một đoạn lịch-sử Hán-học trong Nam-kỳ

(Tiếp theo)

B) *Ông Phan-thanh-Giản, hiệu Lương Khê* (Triều Minh-Mạng, Tự-Đức). — Ông xuất thân nhà nho vì mà học vấn uyên bác, văn chương cao nhã, làm quan trên 40 năm, thanh liêm tiết tháo, mà tự phụng như người học trò. Vì việc kinh lược Nam-kỳ, ba tỉnh bị hãm, uống thuốc độc mà chết, nên vật nghị có ồn lên một khoảng. Song nói đến đạo đức văn chương thì toàn cả sĩ phu trong nước đều khâm phục như là núi Thái sơn sao Bắc đẩu. Thi văn rất là cổ nhã, học theo Tào Tuyết, không thèm học lối văn tứ-lục (có tập Lương-khê lưu truyền). Ông có đi sứ Tây và sứ Tàu, học vấn đã rộng lại thêm giang sơn lịch duyệt, nên văn phẩm rất cao. Ông có câu thi người ta còn truyền tụng:

Lục kinh độc lận hoàn vô tự,
Ngũ nhạc qui lai bất kiến sơn.
六經讀吝還無字.
五嶽歸來不見山.

(Sáu kinh đọc hết không lưa chữ
Năm nhạc xem rồi chẳng thấy non.

Lúc đi sứ Tàu, ông có hai bài tức sự rằng (Bắc sứ thi loại):

1) Sớm từ núi xanh đi, chiều lại núi xanh neo;
Người đời không ra cửa, biết đâu đường hổ đeo.
Đều được khắc lòng nghĩ, tiếng sóng xen tiếng reo.
朝自青山去. 夕復青山泊.
人生不出門, 焉知有虎豹.
皆因寸心忠. 遂使波濤作.

2) Năm kia đi hết bến, năm nay đến hết núi; Binh sinh đi việc quan nghe thấy chi bỏ trời, không dám nói theo ai, chính mình hiểu chưa nỏi.
今年行盡山. 去年行盡水.
平生行已愧, 見之不自欺.
今日復何人. 口業心不負.

Nếm một miếng mà biết mùi toàn đỉnh, vậy giới đến như mấy bài trên, thì nhân cách thế nào cũng đủ rõ. Trong Hán học ta như thế được mấy người!

C) *Ông Nguyễn-Thông hiệu Kỳ-Xuyên* (Triều Tự Đức). — Văn học chánh sử đủ tài, đáng là một nhà danh nho, có bản Kỳ xuyên văn tập. Như là cổ văn thì ông học theo Hàn Âu, không làm lối văn hạ thừa 下乘. Đến khi tiết cũng khẳng khái:

Lúc tam tỉnh trong Nam đã nhượng, ông cùng bạn đồng chí dời ra Phan-thiết, chiêu dân tập ấp kiết xã mà không ở trong Nam. Về hạng Nam Trung nghĩa sĩ, ông hiểu được rõ nên đều có làm truyện cả (như Trương Định, Phan-văn Đạt v. v.). Lúc làm quan về chánh và giáo ông đều lưu tâm chấm về mặt thực dụng. Năm Tự-Đức 21 (1867) ông đi chấm trường thi Thừa thiên, về kỳ văn sách, ông bàn với các quan trường đem sách «Thông giám Tập lãm» mà ra đề vấn. Các quan nói sách ấy học trò không học, để đem bản sử «Tiết-yếu Thiệu-trị» ra đề. Sau việc trường xong, ông về tìm bộ sử Tiết-yếu ấy mà xem, thì thấy bản sách riêng của họ Bùi nào đó (裴氏刻本) bớt đàn bỏ đuôi, không hành thể lệ sử học gì cả. Ông ta bèn dâng sớ xin chỉnh đốn sự học lại mà cấm tuyệt sách ấy không cho học trò học; song vì sách Tiết yếu ấy liền đường cử nghiệp nên triều đình không theo. (Không những sử mà thôi, kinh truyện cũng có bản Tiết yếu ấy. Trung Bắc-kỳ học trò đều học chứng thế, cốt cần cho thi đỗ, không cần sách hay dở gì cả). Xem một việc ấy đủ rõ Hán học trong Nam, chưa nhiễm cái độc khoa cử.

Ông ta làm Bố-chánh ở Quảng-ngãi chăm việc thủy lợi mà tuổi mộc, các miền sông đều bày đào kinh, dẫn nước, làm xe; sau bị một cái án có thằng dân tế giếng mà chết, ông bị nghị thất xuất thất nhập gì đó nên phải cách. Nhân dân lưu lại. Về việc đạo sống, người ta có câu nhạo rằng:

Vở mặt không kinh thằng tế giếng,
To gan còn nói chuyện đào sông

Ông ta không lấy làm đều.

D) *Ông Từ-Chiêu*. — Người mù giỏi văn quốc ngữ. Ông có bài văn tế nghĩa sĩ, ngày nay còn truyền tụng, trong có nhiều câu xuất sắc: *Đau đớn bấy mẹ già ngồi khóc trẻ, ngọn đèn khuya lại lạng trong nhà! nào nỡng thay vợ yếu trông chồng, bóng trăng xế, dặt dờ trước ngõ!.....*

Tấc đất ngọn rau ơn chủ, vun trồng cho nước nhà ta; Miếng cơm tấm áo của đời, mắc mớ chi ông cha nó.....

Bài ấy truyền khắp trong nước. Ông Thương-sơn có bài thi đề có câu:

Họ tả mù hay văn quốc ngữ,
Khuất-nguyên tao khóc quỉ anh hùng.
國盲名客可左史.
弔屈衷到鬼英雄.

Ấy, kể qua mấy người, còn ngoài ra các nhà Hán học danh tiếng khi tiết, như Trần-thiên-Chánh, Trương-gia-Hội, Phan-văn-Trung. . . , vẫn còn nhiều.

Xem thế đủ rõ Hán học trong Nam phát đạt chỉ trong một thời kỳ ngắn ngủi, mà trước có các ông danh nhân về khoảng Nguyễn triều Trung hưng sau có các ông danh nhân về cuối triều Tự-Đức, đều có cái đặc sắc, mà có một đều khác hẳn khoa cử. Đó không phải một đền đáng ghi chép trong bộ lịch sử Hán học trong Nam kỳ hay sao?

Ngày nay Hán học đã thành vật quá khứ lại có Tây học thay vào, không rõ con cháu ngày nay có nỉ đem cái tánh chất đặc biệt ngày xưa mà phát huy quang đại cái mối Tây học ngày nay cho thành một cái đặc sắc trong học giới hiện thời không? Mong lắm! mong lắm!

Hoài-Cổ

Nên chú ý

Tiết vì bản tiểu thuyết **ÔNG CHỦA LỤC LÀM** có nhiều đoạn không đăng được, nếu đăng không liên tiếp thì không tiện cho độc giả. Vậy kể từ số nầy bản báo xin đăng vào mục tiểu thuyết những chuyện ngắn và cũng có lý thú để khỏi phụ lòng độc giả. Chờ ít kỳ nữa sẽ đăng một bản tiểu thuyết khác rất mới và rất có giá trị.

B. B.

Tưởng-giới-Thạch theo đạo Tin-lành

Bữa 23 Octobre cố Z. T. Kuang đã làm phép rửa tội cho Tưởng giới Thạch. Cái tay lãnh tụ cách mạng trước kia là hy vọng của đảng Cộng sản bên Á-đông, mà Mạc tây khn tin cậy để đánh đổ cái thế lực của Anh kiết Lợi ở Viễn-Đông, cái ông nguyên sủy còn trẻ tuổi mà trong khoảng 1926-27 đã lừng lẫy trên sông Giang tử, làm cho mấy tay giang hồ trên thế giới đều khiếp sợ, nói tóm lại là người đồ đệ của Lý-ninh (Lénine) trước kia, nay lừa đối Phảo la đinh (Borodine), bỏ cái chủ nghĩa duy vật của Mã khắc tư mà theo đạo Cơ đốc!

Đó là một cái tin rất náo động nào động vì lẽ tự nhiên, vì Tưởng ngày nay là chúa ở Trung hoa, và nước là nào động về đường chính trị.

Ngoài cái lẽ vì lòng mến tôn giáo mà theo đạo, nếu ta muốn tìm các nguyên nhân khác rất phức lập hơn, thì chuyện Tưởng chịu phép rửa tội hôm hay cũng làm cho in nhớ đến việc Phùng rửa tội thuở trước. Thế là ngày nay Phùng mất cái chức «tư lệnh có đạo» mà phải nhường lại cho Tưởng! Nhiều người trong đám quân bị của Tưởng nói theo gương ấy, thế là Tưởng đã mua được lòng các giáo sĩ Huê-kỳ và cả dư luận Huê-kỳ nữa. Tuy Tưởng có theo cộng-sản lôi thôi chi một lối, nhưng cũng không vì thế mà bọ mất thuần-nhiệm. Người Trung-hoa không có tư tưởng về tôn giáo cho mấy, nhưng ngày nay Tưởng-giới-Thạch, và trước có nhiều người khác nữa, thấy cái thế lực to tác của Huê-kỳ, muốn nhờ Huê-kỳ giúp sức, mà theo đạo tin lành, thì có gì lạ đâu! Nếu không nữa thì có những bà con bên vợ quyến rủ Tưởng mà Tưởng phải làm theo. Họ vợ của Tưởng là cái họ Tống mà ai cũng cho là một họ đặt biệt. Người con gái đầu của họ Tống là bà Tống-khánh-Linh, vợ Tôn-văn, hiện nay theo chủ nghĩa cộng sản mà lãnh danh ở hải ngoại, khi ở Pháp quốc, khi ở Mạc tây Kha; người con gái thứ nhì là vợ một ông thượng thơ, bà nầy có thế lực: nhứt trong họ Tống, người khôn ngoan tài trí, đã can thiệp vào chính trị, mà trong ba năm nay Tưởng giới Thạch và cả đảng của Tưởng dựng vững là cũng nhờ người đàn bà họ Tống nầy. Người con gái thứ ba là bà Tống mỹ Linh vợ Tưởng giới Thạch ngày nay. Họ Tống lại còn hai người con trai: một người làm bộ trưởng bộ tài chính là Tống tử Văn và một người làm thứ trưởng.

Họ Tống là một họ có đạo, nên Tưởng đã chịu cái ảnh hưởng họ Tống, ngày nay theo đạo cũng là thường.

Ở Trung hoa theo đạo tin lành tức là mưu thân thiện với Mỹ. Ở nhà họ Tống thì họ cũng ít nói tiếng Tàu nữa, chỉ nói tiếng Anh, cái tiếng Anh mà giáy ở các trường đại học bên Mỹ. Đọc sách xem báo gì gì cũng lựa thứ chữ Anh.

Tưởng mà theo đạo Tin lành là theo ý nguyện của họ Tống và mưu chuyện ngoại giao.

Cái lễ rửa tội của Tưởng rất đơn giản. Ông cố hỏi: «Ngài có muốn theo đạo Tin lành không?» Tưởng giới Thạch trả lời: «Tôi muốn». Mấy giọt nước nhỏ xuống thế là nước Trung hoa ngày nay mới ký một cái hiệp ước liên hiệp với Huê-kỳ.

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ

THỪA-THIÊN

Mưa trôi mả

Từ bữa 22 tháng 9 ta trời mưa to quá, đến ngày 25 mới tạnh, đồng điền bị nước ngập cả. Mả ở độn cát làng Cao xá (huyện Phong điền) bị trôi rất nhiều, thấy chỗ nầy bày hòm chỗ kia thì bày xương. Ở làng Nam dương cũng có, nhưng ít hơn.

Bác tạo già kia cay nghiệt thật! đã hại người sống, mà người chết cũng không cho nằm yên!

Tr. th.

THANH-HÓA

Tiêu lạm tiền dân

Chúng tôi là dân làng Đại-thủy phủ Tĩnh-gia.

Nguyên quyển điền-tử làng chúng tôi rách mất, dân thuận đóng mỗi mẫu 0$10, tính hơn 200$, để thuê người đạc ruộng và làm sổ điền-tử lại. Lý-trưởng là Lê-tất-Thắng thâu nhận cả 200$00 về thuê lên Thực đến đạc, nhưng tới nay sổ sách chữa đi viết lại, nói ít hiểu nhiều, dân chúng tôi không ai chịu ký nhận, mà số tiền ấy thì tiêu sạch cả, hỏi thì lý Thắng cứ làm diếc, để đến kỳ thuế thì sách thu không chừng.

Lại làng chúng tôi có cái đình 4 phía trống trải, khi nào mưa gió thì hoành gỗ bị ước mà mục hư dần, dân cũng thuận góp công-địch củi lá và bán 2 vụ lúa tuần, tính tất cả 300$00. Lý Thắng, Kiểm Hưng thâu, rồi thuê thợ nấu gạch sửa đình. Ngót 10 tháng nay bao nhiêu gạch tốt thì bán tư cả, chỉ để lại một mớ gạch non vỡ nát. Dân chúng tôi hỏi thì lý hương bảo tiền ấy đã chi tiêu hết rồi. Dân chúng tôi đã làm đơn kêu quan phủ, nhưng không thấy đòi nói.

Cái tệ hương lý tham nhũng như thế, có ai trông thấy cho chăng?

Dân làng lai cảo

QUẢNG-BÌNH

Truyền-đơn Cộng-sản

Ngày 10 và 11 novembre vừa rồi ở làng Lộc-an, Mỹ-lộc và Tuy-lộc (huyện Lệ-thủy) thấy có nhiều truyền-đơn in thạch trên có vẽ búa liềm (huy-hiệu Cộng-sản), rải ở nhà trường, nhà thương, tiệm rượu và điếm canh. Những truyền-đơn ấy đã đem nộp quan.

Học-ải

QUẢNG NAM

Việc canh gác

Ở bến đò chợ-củi thuộc phủ Điện bàn, quan trên có sai một viên đội gác. Bữa 17-9 Annam, độ gần bảy giờ tối, có một chiếc ghe đi qua, ghé vào mua đồ ăn, trong ghe có một người Khách trú và mấy người Annam. Viên đội xuống xét ghe thì không có vật gì, rồi hỏi người Khách ở đâu, thì người Khách trình giấy ra, viên đội cầm cả rồi nói: Tối lắm ghé ghe vào đây làm gì? Người Khách cũng thủ thiệt ghe vào mua đồ ăn rồi đi. Viên đội nói rằng chú muốn đi thì phải.... mới đi được, rồi mời tất cả vào giỏ, để đó một đêm; còn các giấy thì viên đội đem về cả, đến sáng các người mua rượu trà đem vào cho viên đội thì mới nhận giấy mà đi được. . . . . .

Người nghe chuyện lai cảo

Xem bằng mà mang gông!

Làng Mậu-hòa, thuộc huyện Duy-xuyên, quan có sức về cử hương chức trong làng, cử rồi đem trình quan cho bằng. Bữa tối 18 tháng 9 ta, làng tới nhóm tại xích hậu, trình cái bằng chung mấy ông làm việc cho dân biết. Khi đó ông xã Ng.-đ.-Kh. đến đỗ để cái bằng ở trên khay, rồi nằm đó. Vừa có một người dân ở ngụ cư đi canh, biết chữ lơm lem, đến trước đứng chấp tay mà xem, thì phó tổng dụng Ng.-thanh-Lương bước vào, la oát rồi bảo dân gông liền. Được một chập

Pháp-hoa tự điển. Lớn cỡ nhỏ 0$80 — Ai hay dịch Pháp-văn và viết Quốc-văn đều nên dùng. Tốt lắm.

NGHĨA — Sept.

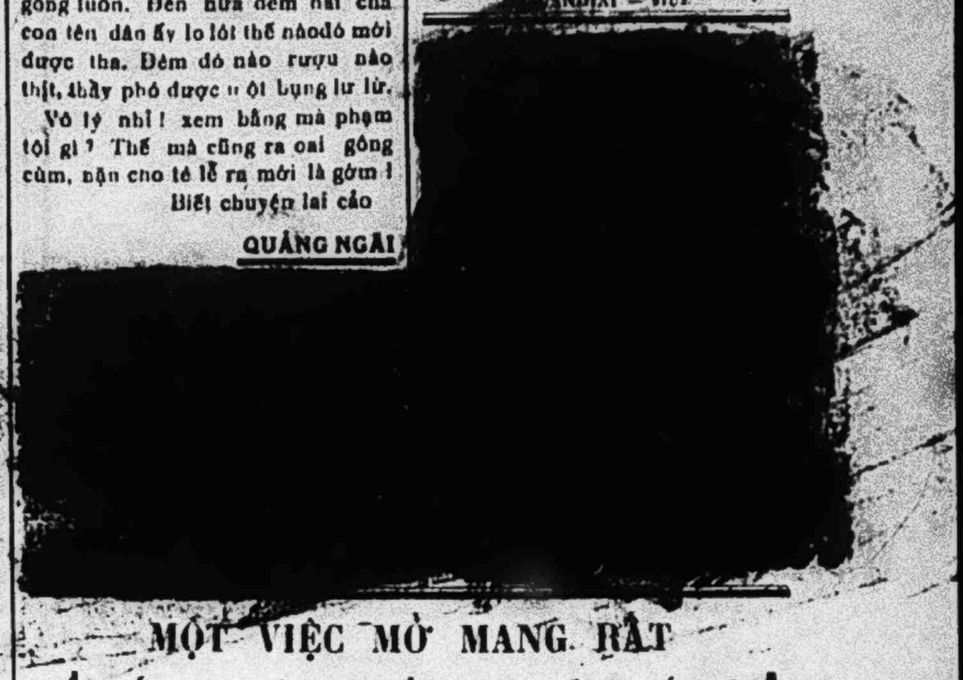

MỘT VIỆC MỞ MANG RẤT CẦN ÍCH TRÊN ĐƯỜNG THIÊN LÝ Nº 1

SOCIÉTÉ D'ENTREPRISES DE TRANSPORTS ET DE GARAGES D'ANNAM (SÉTÉGA QUINHON) kính lời bá cáo cho qui hành khách đặng hay rằng kể từ 1er Décembre 1930 SỞ XE LỬA MIỀN NAM đã giao cho Hãng SÉTÉGA chuyên chở hành khách hạn từ đi xe lửa khoản Saigon-Nhatrang về tới các tỉnh từ Nhatrang-Tourane. Xe chạy hàng ngày bằng kiểu xe gương (AUTOCARS CONDUITE INTÉRIEURE) chỗ ngồi rộng rãi kín đáo đi cẩn thận, đúng ngày giờ, giá tiền từ Saigon-Tourane xe lửa và xe hơi *không quá mỗi xu một cây số*.

Sở xe lửa sẽ bán giấy ở các gares từ Saigon-Nhatrang giấy đi thẳng suốt về cho tới các tỉnh miền Nhatrang-Tourane.

Mua giấy đi suốt (Billet direct) thì khỏi phiền phí gì cả. Ra tới gare Nhatrang *nên hỏi ngay xe SÉTÉGA đã chực sẵn tại đó thường ngày* xe đưa thẳng về nhà trọ ở lại đêm ở Nhatrang Quinhơn đã có nhà ăn ngủ tử tế, sáng ra lên xe đi kỉ lỏe khoẻ vô cùng. Xe chạy đúng hai ngày tới Tourane, khỏi phải đi đêm hôm khuya khoắc mệt nhọc tinh thần, nguy hiểm tánh mạng. Mỗi khi qui hành khách giao cho xe SÉTÉGA một vé đi suốt (Billet direct) sẽ được SÉTÉGA biếu lại một số tiền hoa hồng từ một cắt đến bảy cắt tùy theo khoản đường dài vắng.

Ở các tỉnh từ Tourane tới Nhatrang đi vào Phanthiết Saigon thì sở xe lửa miền nam cũng giao cho hãng SÉTÉGA trọn quyền bán giấy đi suốt từ chỗ lên xe tới một gare nào ở trong khúc đường Nhatrang-Saigon giá tiền dưới một xu một cây số. Đến Nhatrang cứ trình giấy của Hãng SÉTÉGA đổi qua xe lửa một cách mau chóng dễ dàng. Mỗi vé xe lửa mua tại SÉTÉGA sẽ được hoa-hồng từ một cắt đến bảy cắt, như khoản trên vừa nói.

Bagages tự Tourane-Nhatrang xe hơi lấy giá rẻ hơn; trừ cho hành khách hai chục Kilos, còn từ Nhatrang-Saigon phải tính đúng giá của sở xe lửa.

Suốt giọc đường Tourane-Nhatrang hãng SÉTÉGA có đặt các sở đại lý để giao-thiệp các việc chuyên chở và bán giấy cho hành khách, vậy mời qui khách cứ đến tại nơi các agences SÉTÉGA mà mua giấy, chỉ đồng tiền mọi bề mà khi có cần dùng hỏi hang đều gì thì đã có người của hãng chỉ vẽ sắp đặt rất tinh tường.

NHỮNG CHỖ ĐẠI LÝ CỦA SÉTÉGA:

NHATRANG NINH-HOA TUYHOA VANG-GIA SONGCAU TUYPHUOC QUINHON BINHDINH PHU-MY BONG-SON TAM-QUAN QUANGNGAI TAMKY TOURANE

GIỜ XE CHẠY VÀ GIỜ XE ĐẾN NƠI:

Khởi sự đi tại Nhatrang		5 giờ sáng, đến Quinhon 5 giờ tối
Quinhon		5 giờ sáng, đến Nhatrang 5 giờ tối
Tourane		5 giờ 1/2 sáng, đến Quinhon 5 giờ 1/2 tối
Quinhon		5 giờ 1/2 sáng, đến Tourane 5 giờ 1/2 tối

N. B. *Một điều cần yếu xin qui hành khách để ý* — Trên mỗi xe camion chúng tôi đều có giao cho Contrôleurs một quyển sổ đăng qui hành khách lên để biên chép những việc bất bình mà qui hành khách trông thấy trên xe và nhứt là những điều lầm lỗi của những người thừa sai của chúng tôi đã làm, trong khi chúng tôi vắng mặt.

LA DIRECTION

KẺ CŨNG ĐÁNG MỪNG

Hiện nay **Khuynh-Diệp** mỗi ngày mỗi phát-hành thêm rất nhiều, các nhà Đại-lý cùng các hiệu buôn **Khuynh-Diệp** mỗi ngày mỗi thêm rất đông, **Khuynh-Diệp** đã tiếng tăm và bán chạy lắm.

Nhưng chúng tôi nghĩ: Bao giờ còn có người chưa dùng **Khuynh-Diệp**; bao giờ còn có hiệu chưa buôn **Khuynh-Diệp**; bao giờ còn đôi nơi chưa có **Khuynh-Diệp** trần tới, thời chưa có thể nói rằng **Khuynh-Diệp** đã bán hết sức mạnh được.

Vậy trong hạt nào ở xứ Đông-Pháp nầy mà chưa có **Khuynh-Diệp** trần tới, xin ai đó là người sẵn lòng nhiệt-thành đối với công-nghệ nước nhà nên mau mau viết thơ thương-lượng mà nhận làm đại-lý **Khuynh-Diệp** ngay đi.

Nay kính cáo

VIỄN-ĐỆ-ĐỒNG-HỚI

HẠ GIÁ

Thuốc PHONG-HÀN HOÀN của hiệu *Tham-Thiên-Đường* trị chứng sổ rét, cảm, cúm rất thần-hiệu, nên được nhiều người tin dùng và bán chạy lắm. Lúc trước mỗi gói giá 0$35, bây giờ chỉ bán 0$30 thôi.

https://tieulun.hopto.org

BÌNH-ĐỊNH BÌNH ĐỊNH

HOÀNG-MỘNG-LƯƠNG

Đông-pháp Y-si

Trị các bệnh và chuyên trị bệnh con mắt

Phòng khám bệnh ở cửa Đông, thành Bình-định, tại sở nhà lầu Bà Kinh-Liễn.

Giờ khám bệnh và làm thuốc { *sớm : 7 giờ đến 11 giờ* / *chiều : 2 giờ đến 6 giờ*

Sớm chủ nhật khám bệnh không lấy tiền.

Buổi chiều nghỉ.

Thầy giáo bị trói

Vì nhận lầm bay là cố ý ?

Nguyên có một người tên là Trần Lưu dân Đà nẵng trốn mất, nên quan Đốc Trị-binh và quan Phủ Bình-sơn cho lính đi nã trốc trong các làng. Bữa 7-11-30 tên Cai Đạt được lịnh dẫn lính đi lên miền Đông pháo. Phủ tài hiệp cùng chánh phó tổng đoàn, biểu dụ dân Phổ, nghe nói có thầy giáo tên là Bùi Lưu dạy trường Phú tài, bèn vào nói giấy. Thầy ấy chỉ có thể thôi mà thôi. Cai Đạt bèn bắt trói, đoạt gông chữ thập rồi lột quần áo trước công chúng, đòi phụ huynh bảo lý đến chục mặt, biểu học trò đương gọi là thầy nữa. Vào trường lục soát sổ sách, rồi ra khiến giải thầy Lưu về phủ. Về phủ ông Đốn và ông Phủ biết cai Đạt bắt lầm làm bậy bèn ban với thầy ta nên giải hoà. Chưa biết rồi sẽ ra sao.

Một tên cai thừa hành ra làm câu như vậy, quan trên có biết đến không ?

Bất chuyện

NAM-KỲ

Tin tức về trận bão vừa rồi ở Côn lôn và Camau

Về trận bão vừa rồi ở Côn lôn, mới có tin rằng nhiều cây to bị trốc gốc và vàng xa tường vách sụp ngã, nhà cửa hư hại, không còn cái nào.

Chiếc tàu Craonne đem tin về rằng có đến 48 người chết : một người Cai và 47 người tù. Số người bị thương nặng : 2 người thủy thủ ta và 40 người tù ; bị thương nhẹ : 3 người Tây và 60 người tù. Tất cả các nhà đều không còn nhà ; các xưởng và các sở đồn điền đều bị hư hỏng.

Ở Camau, vì trận bão ấy, bị thiệt hại cũng nhiều : một ít người chết và rất nhiều người bị thương. Nhà tranh 5/6 sụp gần hết ; các công sở ở miền trung ương Camau bị hư nhiều. Dương giây thép bị đứt.

Các xóm đánh cá đều phải bỏ trống ; đồ dùng về nghề đánh cá hư hỏng bọn bè ; hai người đánh cá bị thiệt mạng.

Biểu tình ở Mỹ tho

(Tin Arip ngày 14 Novembre)

Quan Đại-lý Cao lãnh được tin rằng chiều hôm 13 Octobre có đám biểu tình ở làng An-bình, cho lính đến tận nơi thì vừa gặp dân biểu tình có khí giới đương đánh nhà việc làng ấy. Linh bắn : 5 người chết nằm tại chỗ.

NHIỀU NGƯỜI BỊ :

PHÒNG - TÍCH

Bịnh Phòng-Tích đàn ông, đàn bà sức kém thường hay bị, nhất là tự 25 đến 50 tuổi hay bị lắm, vì cơm no, rượu say, vội làm tình-dục hoặc ăn xong đi ngủ hay lắm ngay nên thọ bịnh gọi là Phòng-tích. Khi thọ bịnh, thấy đầy hơi, tức cổ, tức ngực, cơm không muốn ăn, ăn thì hay ợ thường đau bụng, đau lưng, chân tay mỏi-mệt. Bị lâu năm sắc mặt vàng, da bụng đầy.

Mới bị uống 1, 2 Hiệu lần 4, 5 Hiệu, uống không công phạt, chứng bịnh ít thấy đã chịu hoặc khỏi ngay

Mỗi Hiệu chia hai bên uống, giá : Op 40

VÕ-ĐÌNH-TÂN, 178 bis, Route Lachtray HAIPHONG

ĂN TỪ Kim tiền năm 1926

TRUNG-KỲ CHI-ĐIỂM :

HUẾ : Vĩnh-Thường, commerçant phố Gia-Long ;
TOURANE : Trần-thị-Kiêm - Huyền avenue du Musée ;
TOURANE : Nguyễn thị-Huệ, phố Bổ hữu-Vị ;
NHATRANG : Mộng Lương Thư-Quán
TAM QUAN : Hiệu ông Bội Châu ;
QUANGNGAI : Nguyễn ngọc Anh, Thạch Trụ, Mộ Đức ;
QUANGNGAI : Cao Hoàng à Sông Vệ ;
VINH : Bình Huy, phố Gare

Khắp ba kỳ có Đại-lý bán cả.

MỘT CÁI ÁN TỰ SÁT *rất thú*

(Một thứ nha-phiến không độc)

Tự sát là việc thảm, sao lại gọi là thú ? Độc-giả thong thả, để tôi thuật cho mà nghe :

Ở đường Mã-xa-Hạng, có một bà già, tuổi 60, sinh được hai người con, chồng mất sớm, để lại gia-tài khá giàu.

Hai người con, lớn tên là A-Ngưu, 19 tuổi, nhỏ tên là A-Minh, 17 tuổi. Hai cậu công tử, lúc cha còn vẫn giữ lễ-phép, gìn giữ gia-phong, không dám làm đều quấy. Sau cha mất rồi, hai cậu tính mẹ già không kiêng nể gì, ngựa nọ không cương, chơi bời tự ý ngày thường qua lại với bọn vô-lại, rượu chè trai gái cờ bạc, không đều gì chừa. Bà mẹ nói cũng không thèm đem vào tai, và nói lại mẹ rằng : « Bà già rồi, không cần phải lo đến bọn tôi nữa ».

Bà ta giận lắm, có lòng chán cho con, muốn tự sát cho khỏe đời. Nhưng không biết dùng thứ gì mà tự sát. Bữa nọ hỏi thăm người bên xóm tên là Lục rằng :

« Ăn vật gì mà chết được ? »

Lục hỏi vì sao mà bà muốn tự sát? thì bà ta nói thực với Lục vì có chán buồn cho con....

Lục lành khôn khéo, muốn nhân nhịp mà phỉnh bà và kiếm ít tiền chơi bèn trả lời rằng :

« Bà muốn tự sát sao không dùng nha-phiến ? Nhưng thứ xấu ăn vào không chết.

– Vậy thì mua thứ tốt kia.

– Vâng, thứ tốt có bọc vàng ở ngoài, nhưng giá có hơi đắt, sợ bà tiếc tiền chăng.

– Ta đã tự sát, cần gì tiền. Giá chừng bao nhiêu ?

– Phải mười đồng bạc mới mua được. »

Bà ta đưa y số bạc ấy, bảo Lục mua hộ. Lục nhận tiền về mua hai hộp đựng thuốc phiện và mua bánh bột đậu đem về bỏ vào trong hộp, lấy giấy phong tử tế, đưa lại cho bà. Bà ta vào phòng, bận áo quần sang và đeo những đồ trang sức, cầm hột xuyến nhẩn vào. Sửa sang xong mới mở hộp nha phiến ra ăn ; ăn vào nghe có hơi ngọt, cũng tưởng là mùi nó ngọt thế. Ăn xong lên giường nằm chờ chết. Từ trưa đến chiều mà nghe trong mình tự nhiên không thấy cái độc nó hành hạ thế nào cả, song bà ta cũng tin rằng cái độc nó phát chậm, chờ rồi cũng chết.

Bỗng đâu hai người con ở ngoài về, không thấy mẹ, bèn vào phòng xem thì thấy mẹ ăn bận sang đẹp nằm ngay trên giường và bên cạnh có hai hộp nha phiến. Hai cậu hoảng hốt, biết rằng bà uống thuốc độc mà tự sát, lật đật khiêng vào nhà thương cứu chữa. Thầy thuốc chẩn nghiệm đoán rằng không phải uống độc, và nghiệm những thứ còn lại nơi hộp thì không phải nha-phiến mà chính là bột đậu.

Mẹ con ra về, hai người con nói mẹ giả tự sát để dọa mình. Bà mẹ thuật chuyện cậy tên Lục mua nha phiến cho nghe.... Về gặp tên Lục, bà mắng tên Lục phỉnh mình. Hai người toan đánh tên Lục.

Lục nói : Hãy thong thả ! để tôi nói cho mà nghe. Hai cậu không cám ơn mà lại oán tôi sao ? Tôi nghe Bà nói tự sát lòng tôi bất nhẫn nên dùng bột đậu thay nha phiến để bà ăn mà không chết thì sau bà không tự tử nữa.

Hai người nghe thế cho là phải lẽ, mà tự nghĩ mẹ mình tự sát là tội tại mình, lương tâm cắn rức, từ đó đổi hẳn tánh trước, thề với mẹ từ sau không say mê chơi bời như trước nữa.

Bà mẹ mừng mà nói rằng :

Hai con không hoang như trước thì mẹ còn phiền việc chi mà phải tự sát.

Chiều hôm ấy hai cậu làm tiệc mời Lục lại uống rượu để tạ ơn cứu tử cho mẹ mình.

(dịch)

MỘT CUỘC MỘNG - DU

Nước Tân văn hóa

(Tiếp theo)

— Cậu đi xem danh thắng và cổ tích nước « *Tân văn hóa* » thì thấy những gì ? Bác già hỏi.

— Người dẫn đạo bắt đầu đi thăm mả Đạm-tiên, một vùng cỏ úa, nửa vàng nửa xanh, trên gốc cây bên dầu cầu, có chạm mấy câu thơ cô Kiều ; nói cho phải, câu thơ thiệt không ra gì, mà vì ông Nguyễn-Du tô vẽ, thành người ta cho là hay, hiện họ khắc cẩm lại rất là rõ ràng. Thăm mả Đạm tiêu rồi đi qua nhà buôn Ngô Việt, xem hiên Lam thủy, kế đó nào lầu Ngưng Bích, nào các Quan âm, nào am Chiêu ẩn, con đường đi qua những sòng tinh bề ai gì gì, đâu cũng có bia đề chữ khắc không sao kể hết. Sau cùng tới sông Tiền-đường là nơi cô Kiều hết kiếp đoạn trường, tôi đã hơi mỏi, không buồn đi nữa, người dẫn đạo chỉ một chỗ xe điện chờ khách cho tôi và nói rằng : Chủ tôi có dặn : khi nào ngài về thì chỉ lại bảng xe điện ấy.

Người ấy từ về, tôi lại mua giấy xe điện, và hỏi họ đường về Việt-nam. Họ nói xe họ đi *Khúc phụ*, tới đó sẽ có tàu bay.....

. . .

Không-Lâm

Tôi nghe hai tiếng « *Khúc phụ* » biết là Thánh địa nước Trung hoa tức là nơi quê hương cụ Khổng, mấy ngàn đời nay, người Tàu đặt riêng làm một nơi sùng bái kỷ niệm đức Thánh bên Á-đông ta, gọi là Khổng Lâm ; mình trước có học năm ba chữ « Tử viết *fr* H », nay được nhịp qua đó, cũng là cái duyên gì đây chớ chẳng không.

Xe đi tới nơi, hành khách xuống xe, tôi cũng tìm nơi quán nghỉ dặng đi xem Thánh tích. Trên xe bước xuống, trông ra bốn phía thì thành xiêu nhà ngã, phong cảnh rất là tiêu điều, hỏi một cụ già ở đó thì cụ nói rằng :

Miếu Thánh địa nầy đã hai ngàn 4 trăm năm nay, nhờ ơn Thánh che chở, dầu là giặc giã đánh nhau rồi loạn đến đâu, miếu nầy không khi nào mang cái nạn binh hỏa bao giờ ; quân mọi quân cướp đi ngang miếu đại Thánh nầy đều xuống ngựa sắp hàng vái lạy rồi đi, không ai dám động đến chút gì. Tại hòa nghị ở Paris năm 1918, sứ Trung quốc chỉ riêng nơi Sơn đông làm Thánh địa, mỗi năm mở giảng hội ở Khúc phụ, các nước đều tán thành thu hồi Thanh đảo. Năm 1928 thì Nam Bắc đánh nhau, quân Nhật bản kéo sang Tế nam, một tờ báo Nhật có tuyên ngôn rằng : Nhật bản kéo quân sang đây là cốt bảo hộ Khổng Lâm. Xem thế thì biết người ngoại quốc đối với Thánh địa cũng tỏ lòng sùng bái. Thế mà mới rồi cuộc Nam Bắc đánh nhau từ ngày 1 tháng 7 cho đến ngày 11, trong 10 ngày ấy quân miền Nam thì kéo vào đóng tại thành Khúc phụ, quân miền Bắc thì vây đánh, phần thì súng ống xay hai bên bắn nhau, phần thì tạc đạn trên tàu bay ném xuống, bao nhiêu lăng tẩm miếu đền, cây xưa bia cổ, mấy trăm đời xem làm một nơi bửu tàng bất khả xâm phạm, đều bị viên đạn vô tình và trái phá bất nhân kia làm cho mắc thương bị vỉ, mà nhà cửa nhân dân bị hại cũng nhiều, nên ngày nay mười phần khác xưa đã đến bảy tám. Thật là một vết thương rất sâu cho nền văn hóa Trung hoa chúng tôi.

Tôi nghe thế cũng lấy làm thương tâm, nhân dã tới nơi, cũng đi xem cho biết. Thuê người dẫn lộ vào thành *Khúc phụ* : Miếu Thánh ở trong thành, trong cửa đại thành có những cây cối chính tự tay cụ Khổng trồng, chung quanh có bao lơn đá như dây đá dựng, phía bắc là lịnh đài, ngoài cửa đại thành có các bia đình của mấy đời đế vương, đền trước là Thánh điện, bên đông có Sùng thánh từ, bên tây có cái giếng Cổ, cùng các đền khác nhiều. Không lâm ở ngoài thành, nghe nói nhiều cổ tích lắm, nhưng vì sau trận binh lửa, tan nát nhiều nên tôi cũng không có cái hứng du ngoạn. Vừa bước ra trước cửa Đại thành, thấy một đám đông đang dọn dẹp xây dắp mấy nơi tu bổ. Trong bọn thợ tôi về trước cửa, thấy có một người cứ đứng nhìn tôi, rồi cầm be trên tay chạy lại gần mà hỏi tôi. Nghe người nói tiếng Nam, gặp người đồng xứ nơi đất khách cũng có lòng vui, nên tôi kể thực cho người ấy nghe. Người ấy tỏ bộ vui mừng mà bảo tôi rằng : Tôi là Nguyễn Du, tác giả Truyện Kiều đây ! tôi thấy cậu ăn mặt kiểu Annam ta, nên tôi nhìn mà tế ra không sai, may quá !

Tôi nghe : tác giả truyện Kiều, trong lòng lấy làm lạ, nhưng cũng làm tỉnh để xét lai lịch thế nào, tôi bèn hỏi rằng : Cụ là Nguyễn-Du sao lại sang đây làm gì thế ?

– Tôi mới sang đây trên mười năm nay, có ý trông gặp người nước mình, gởi nhắn cùng anh em hậu sinh một câu chuyện mà đã lâu không gặp ai cả, nay được gặp cậu, thật cũng cho tôi một nhịp may.

— Cụ muốn nói gì ?

— Tôi trước làm tôi nhà Lê, sau thờ nhà Nguyễn, theo thời đại học thuyết Trung quân thì làm tôi mà thờ hai họ, tức là thất tiết. Vì sự ấy mà lương tâm tôi cắn rứt không tự an được. Năm nọ tôi đi sứ Tàu, được bản tiểu thuyết « Thanh tâm Tài nhân » đem về làm ra quyển Truyện Kiều ; bản tâm tôi là ngụ ý cảm khái, xem đời mình cũng như đời cô Kiều kia, bao nhiêu tài học, đều bỏ theo giòng nước nên trong truyện tôi có tỏ mấy câu : « *Đời phồn hoa cũng là đời bỏ đó...* « *Chữ tâm kia mới bằng ba chữ tài* » v. v. chính là ngụ cái ý « thử sinh thất tiết » của mình cho người sau đừng bắt chước theo, nên sau lại có câu « *mua vui* » kết lại. Thế mà người mình xem văn không thấy chỗ khổ tâm ấy. Ngày trước hán Học thạnh hành, các nhà sư nho xem truyện ấy làm dâm thư, có ý ngăn cấm. Trên mười năm nay, bỏ chữ Hán học sang quốc ngữ, ô kẻ tân xàm xưởng đại, đem truyện Kiều tôi ra mà hô hào cổ động nọ kia, lại tôn làm kinh thánh truyền biên nữa. Vì thế nên nhà tư pháp dưới Âm ty buộc tội cho tôi lấy cớ rằng : Dâm là dừng đầu muôn đều ác mà tôi làm truyện Kiều là giọng sự dâm nên kiết án rất nặng.

Tôi tự làm thầy kiện cải lại rằng : Tôi làm truyện ấy là mượn chén rượu của kẻ khác để tiêu cục buồn của tôi, không can thiệp gì đến đời, sở dĩ gieo giống độc ra là tại người tân dương truyền bậy kia. Vì như thợ rèn rèn dao, có người nào đem dao giết người thì tội tại người giết người kia, chớ người thợ rèn có tội gì. Tôi cái thế mà tòa giảm án xuống, nhưng bắt tôi phải mấy năm khổ sai ở miền Thánh địa đây mà tô sơn các chỗ.... Gần đây Thánh địa bị trận binh lửa, nên công việc tôi cũng nhẹ lắm.

— Vậy Cụ không về xứ mà hưởng lễ kỷ niệm sang trọng kia sao ?

— Chết chưa ! may cậu nhắc chớ không thì tôi quên mất đi một đều ; mấy chú hậu sinh bày chuyện điên không quá ! Nước ta mà nói đến các bậc văn học thì cụ Chu an, cụ Nguyễn Trải..... công đức khí tiết đáng sùng bái đời đời ; mấy cụ hiện có vị trong thành miền nầy, sao không kỷ niệm, lại kỷ niệm một tên nhị thần [illegible] như tôi ! Tôi khi nào dám hưởng cái lễ đó ! Anh hãy về nói cho anh em họ biết : cái lễ đó tôi không hưởng mà chỉ đồ để thần mày trắng kia hưởng hết mà thôi. Việc kỷ niệm ấy cũng là một việc buộc tội tôi cho nặng thêm đấy.... »

Tôi đang còn muốn hỏi chuyện, cụ bảo rằng : « Ông Tử-lộ sắp lại đây, tôi phải đi làm việc ». Nói thế rồi từ đi, tôi thấy một người đầu đội mủ chiến, vai mang gươm, trông giạng hung dũng bước lại. Tôi bèn ra ngoài thành, tự nghĩ rằng :

Ngày xưa cụ Khổng có nói : Từ cửa ta có người trọng Do mà lời nói ác không vào tai ta [illegible] thì mũi [illegible] như tôi. Thế mà thời đại tấn hóa lạ thường ngày nay, sức mạnh của ông Tử lộ cũng không ngăn được đạn cối xay và tạc đạn kia, buồn nhỉ !

Ra khỏi Thánh địa, tôi tiềm tàu bay về nước lại gặp mấy chuyện thú lạ không ngờ.

Còn nữa

X. X. X.

BÌNH-ĐỊNH BÌNH-ĐỊNH

Ừ, có thế chứ !!!

THONET nào chắc chắn,
nào đủ kiểu mới lạ,
nào tốt đẹp,
nào giá phải chăng.

cho bằng **THONET** *của hiệu*

Maison CỰ - HẢI Quinhon

Thơ và mandat xin gởi cho Mr NGUYỄN - THẾ - KHẢI

CẢI CHÁNH

Kỳ báo trước có mấy chữ sai sau nầy :

Bài « MỘT CUỘC MỘNG DU », cột nhất, giòng 16, xin đọc « Thánh Trần » chớ không phải *Thánh thần* ; cột ba, giòng 43 xin đọc « nước » chớ không phải *trước*.

T. S

Tin đường sá

Ở Haut-Donnai đường thuộc địa số 11 bị đường xe hỏa bị đứt

Ở Quảng-trị, đường thuộc địa số 9 bị hư chân km 47, không thể đi xe hơi được

Ở Nhatrang và Phanrang, đường thuộc địa số 1 bị đứt nhiều chân. Sự giao thông có lẽ phải đình trong nhiều ngày

Tin ngày 14 novembre

Có tin ở Phanrang, đường thuộc địa số 1 và số 11 bị đứt nhiều chân. Đường xe hỏa Saigon — Nhatrang và Tourcham — Arbre Broyé cũng bị trôi mất mấy khúc

Ở Nhatrang, các miền hạ bạn đều bị ngập cả ; đường bị hư hỏng nhiều

Ở Sông-cầu, cái cầu bằng gỗ chân km 510 trên con đường thuộc địa số 1 bị trôi.

Ở Quinhon đường thuộc địa số 1 bị nước ngập chân km 370 và km 402 — đường thuộc địa số 19 cũng bị nước ngập mấy khúc từ km 9 đến km 31 — Đường sa không đi được

Ở Quảng trị, đường thuộc địa số 1 bị nước ngập chân km 60 và km 65. Đường xe hỏa bị ngập chân km 656. Đường giao thông bị ngăn trở

Ở Quảng-nam, đường thuộc địa số 1 bị nước ngập chân km 99+600, chân km 117+800 và chân km 101 ; lại bị đứt một khúc độ 3 thước chân km 106+300. Không qua lại được

Sách cấm

Nghị định tòa k[illegible] ấm ngày 15 cấm lưu hành và tàng trữ trong địa hạt [illegible] quyển sách thế giới đích hy vọng (cả chữ Anh cả chữ Hán)

VIỆC THẾ-GIỚI

A-ĐÔNG

Một hội đồng thương mãi Trung hoa qua Đông-dương

Thượng hải, 10 novembre — Một hội-đồng do chủng nha do doanh nghiệp Trung-hoa tổ chức để quan sát sự tiêu thụ hàng hóa Trung-hoa ở các miền biển phía Nam, đã đi từ Thượng hải đến Saigon.

Hội-nghị Kinh-tế ở Nam kinh đã bế mạc

Thượng-hải, 10 novembre — Hội-nghị kinh-tế ở Nam kinh đã bế mạc. Hội-nghị đã dự bị cách đối phó với cái ảnh hưởng ngoại quốc tràng vào làm thiệt hại cho thương trường Trung-hoa. Hội-nghị đã quyết nghị dự thiết lập các công đoàn để chế tạo và bán các tạp hóa.

Tưởng giới Thạch đánh Cộng sản

Thượng hải, 10 novembre — Vì thấy quân cộng-sản lại hoạt động lại ở Dương-tử-Giang. Nên Tưởng-giới-Thạch tuyên bố rằng Tưởng sẽ thân hành ra cầm binh dẹp cộng-sản ở tỉnh Hồ-nam, Hồ-bắc và Giang-tây.

Tàu bay Nam kinh lại ném bom

Bắc-kinh, 10 novembre. — Một chiếc tàu bay của Nam-kinh ném bom xuống Thái-nguyên phá làm hại đến 60 người ; trong số đó có 15 người chết. Quân Phòng chị còn 4 vạn. Phòng phải tránh sang Berlin (Đức).

Nam kinh làm lễ mừng thắng trận

Bắc-kinh, 10 novembre. — Trương-học-Lương đã lên Thiên-tân và đương đi Nam-kinh để thương thuyết với Tưởng.

Các tay ngoại giao đã đi Nam-kinh để đến ngày 14 novembre dự lễ thắng trận của Nam-kinh tổ chức.

Trương-học-Lương tới Nam-kinh

Thượng-hải, 13 novembre. — Trương-học Lương mới tới Nam-kinh, đương cố vận-động cho Chính-phủ Trung-ương thực hành những lời hứa trước, nhứt là về việc cử mấy viên Tổng-trưởng mấy bộ trong Nội-Các chọn trong những người về phái Trương Tưởng giới Thạch định cho những người về phái Trương Tĩnh mấy chức Tổng-trưởng bộ Nội vụ, bộ Học-vụ và bộ Nông phố là mấy chức không hệ trọng lắm. Nhưng phái Phụng thiên Trương thì yêu cầu ít nữa cũng để cho họ sung chức Tổng trưởng một bộ vào hàng hệ trọng thứ nhất, như bộ Ngoại giao hoặc bộ tài chính ; Tưởng không thuận như thế, chỉ ưng biến cho Trương được có một người lĩnh chức Phó chủ tịch Chính phủ Quốc dân thay chân thâm diên Khánh là thôi và một người lĩnh chức Chủ tịch Viện Giám sát mà thôi.

Trong khi ở tại Nam kinh, Trương-học-Lương [illegible] các giới hoan nghênh trong vòng [illegible] Nam kinh mong rằng như thế thì [illegible] được thỏa lòng.

Có tin rằng Trương học-Lương sẽ ủng cử Chủ tịch Chính phủ Mãn châu cho ông chủ là Trương tác Tường ; Trương học Lương sẽ giữ lĩnh Phụng-thiên, sẽ cầm quyền thống trị các địa hạt phía Bắc sông Hoàng hà và lĩnh chức Hải Lục Không Quân Phó Tổng Tư Lệnh.

Nay mai Trương học Lương sẽ đến Thượng-hải, ở đó đã sửa soạn cuộc nghênh tiếp Trương.

Chiến sự ở miền Lưỡng-Quảng

Tin do đường Lạng-sơn, 14 novembre. — Có tin Quảng tây nói đích xác rằng : Đạo quân Vân-nam do Trương Lục Hàn cầm-huy cử đi đánh quân Quảng tây trước đây đã hiệp cùng quân quá giặc châu cổ đánh để chiếm lấy Nam-ninh (tỉnh thành tỉnh Quảng tây) mà không chiếm được, vừa ở lại ở ngoài thật hai to, tình thế khó khăn lắm.

Hiệu ảnh nào lớn nhất ?

Đối với các nước Âu Mỹ thì chưa giám nói nhưng ở trong cõi nầy thì có Hiệu HUONG - KY Photo là lớn nhất và có danh tiếng nhất mà thôi.

https://tieulun.hopto.org

Nghe đâu cách mấy hôm nay, có một số quân Quảng-tây (Quế-quân) khá đông, có lẽ được một toán Thiết-quân của Trương phái-Khuê giúp sức, thốt nhiên từ Hồ-nam đến, đã đánh úp một phần lớn đạo quân Vân nam cử đi đánh quân Quảng tây, khi giờ về Vân-nam đi qua Ping-ma trên đường Pése Trận này quân Vân-nam thua to, quân Quảng-tây bắt được nhiều súng trường và hai bộ súng trái phá. Tướng Lục-Hân đem tàu binh chạy sang sương nâu ở vùng Ha du tỉnh Quảng-đông.

Phụ nữ Nam-dương Quần-đảo

Wellevreden, 11 novembre. — Nhiều hội phụ nữ đã chọn đại biểu đi dự Phụ nữ liên Á hội nghị sẽ mở ở Lahore vào tháng Janvier.

Thất - nghiệp

Wellevreden, 11 novembre — Chỉ một thành phố Soerabaya mà có đến 800 người Âu-châu không có việc làm ; chớ nói cả Java thì số người không có việc làm có đến 4 000.

Thợ thuyền thất nghiệp ngoại quốc mới đến tìm việc làm ở Nam-dương cũng khoanh tay mà nhìn nhau.

ÂU-CHÂU

Vấn đề
quốc trái thuộc địa
trước Hạ - nghị - viện Pháp

Arip Pari, 13 novembre — Sớm hôm nay Hạ nghị-viện xét bản dự thảo về một đạo luật cho phép các quan Toàn quyền thuộc địa mở cuộc quốc trái ba nghìn triệu quan

Trước hết ông Brunet là người nghị-viên từng phúc tinh về việc nầy, nói công việc định làm đó là để mở mang các xứ thuộc địa và gây hạnh phúc cho các dân bản xứ

Ông Outrey yêu cầu giảm bớt sự tiêu phí ở các thuộc địa và chính phủ Pháp phải chịu bớt đi một vài phần.

Ông Daladier tỏ ý lấy làm lạ sao về các khoản chi phí dự định cho Đông dương không thấy kể số tiền dùng về việc y tế Ông yêu cầu chính phủ thi hành chánh sách bảo hộ nòi giống dân bản xứ

Thuộc địa bộ trưởng Pietri trả lời rằng sự chi tiêu về việc y tế có trong ngân sách các thuộc địa

Ông Loucheur tán thành ý kiến ông Daladier mà nói rằng Hạ nghị-viện nên đồng thanh yêu cầu chính phủ bảo hộ nòi giống các dân tộc thuộc địa

Ông Daladier bàn tăng số quốc trái lên 360 triệu để sửa sang việc y tế Thuộc địa bộ trưởng nhận lời và Hạ-nghị - viện cũng đồng thanh ưng chuẩn

Vấn đề
ngoại giao của nước
Pháp trước Hạ - nghị - viện

Paris, 13 novembre — Đến mai Hạ-nghị-viện sẽ xét những điều chất vấn về vấn đề ngoại giao. Ông Doriot, nghị viên cộng sản và ông Louis Marin, nghị viên cộng hòa dân chủ sẽ đưa lên chất vấn. Ông Briand sẽ bày tỏ chính sách ngoại giao của chính phủ và trả lời các điều chất vấn. Còn ông Guernut, Grumbach, Renaudel, Leon Blum và Paul Boncour chắc không chất vấn về một điều với hai ông kia vì còn nhiều điều chất vấn khác nữa, trong đó có điều chất vấn của ông Berthon, (nghị viên cộng sản) của đảng xã hội cấp tiến, của ông Scapini của ông Picq và của ông Delsol

Thủ tướng Tardieu sẽ nhân đó mà bày tỏ thái độ của chính phủ.

Paris, 14 novembre — Ông Marin công kích chính sách của ông Briand một cách rất kịch liệt. Ông Briand biện rất lâu. Thủ tướng Tardieu can thiệp, tuyên bố rằng chính sách của ông Briand là chính sách của Nội các.

Hạ nghị viện bỏ phiếu tín nhiệm được 233 phiếu khả quyết với 270 phiếu phủ quyết

Nội các Bỉ-lợi-thì

Bruxelles, 12 novembre — Vì các tổng trưởng không hiệp ý nên các tổng trưởng tự do xin từ chức, rồi cả thảy Nội-các cũng xin từ chức nốt. Vua chưa trả lời ra sao.

Chiều hôm nay Nghị viện và Thượng-nghị-viện tự do xem xét tình hình Nội các. Sau một cuộc biện luận, đều bỏ thăm tín nhiệm các bộ trưởng tự do. Tình hình giữa Nội các có vẻ không rắc rối nữa

Thợ thuyền
bải công ở Pérou (Nam - phi)

13, novembre. — Thợ thuyền ở Lima và Callao bải công, chính phủ đã ba lệnh giải tán Tổng-công đoàn và trục xuất các người ngoại quốc xúi những thợ thuyền nhỏ tuổi bải công

Ở Lima đã thuyết pháp binh để đối phó với cuộc bải công

Mấy tay chủ động bải công đợm rằng nếu những điều yêu cầu của thợ thuyền không được chính phủ chú ý thì sẽ gây cuộc tổng bải công trong các thành phố khác. Các viên tổng sự sở xe hỏa ở Pérou cũng bải công luôn

Trong hôm qua thợ thuyền và linh cảnh sát xung đột, một người dân bà chết và nhiều người dân bà khác bị thương

ĐÁNG KHEN VÔ HẠN = = ĐÁNG DỤNG VÔ CÙNG

Ấy là món dầu Khuynh Diệp của ông Viện-Đệ « Đồng-Hới » nấu ra mà đồng-bào ta đã dùng bấy lâu nay, chắc anh em chị em ai ai cũng đều khen ngợi, cũng đều biết tiếng, đã cứu biết bao nhiêu người trong khi bệnh hoạn ; coi như vậy dầu Khuynh Diệp có qui chăng ? kẻ chưa dùng có nên dùng chăng ? kẻ chưa bán có nên mua về bán chăng ?

Vậy chỗ những tỉnh như sau nầy :

Quảng-ngãi, Quảng-ô, Thủ-xá, Bước-puo, Mỹ-á, Tam-quan, Phù-cát, Gò-gân, Gò-chàm, Bình định, Sông cầu, Ninh hòa, Vạn giã, Dálat, Kontum, Djiring, Honecohé, Phanrang, Phanry, Tourcham, Dran, Phanthiết vân vân ...

Quí hiệu nào muốn mua buôn hay làm Đại-lý, xin biên thơ mau mau về hiệu Hồnglạc Hoang đắc-Vinh, số nhà 185, Rue du pont japonais, Faifoo « Annam » mà thương lượng Huê Hồng rất cao, chớ bỏ qua rất uổng.

DENIS FRÈRES D'INDOCHINE TOURANE

Cuộc dự thi lớn

QUÍ ÔNG THÍCH THỨ RƯỢU NÀO ? ***Hiệu con Cọp***

Hãng rượu La de và nước đá Đông Dương (BRASSERIES ET GLACIÈRES DE L'INDOCHINE) mới bày ra một cuộc thi hay sau này đầu hết trong các thứ rượu bởi của hãng làm ra mà đặng chư quí ông ưa dùng hơn hết

Ở trong thùng rượu có một cái bao thơ có một miếng giấy nhỏ để quí ông dự thi. Quí ông hãy nói rõ thứ rượu nào quí ông vừa ý hơn hết — và có được bao nhiêu người bàn theo như ý của quí ông vậy. Quí ông nên hỏi mấy chỗ trữ bán lẻ có bán rượu thùng rượu 12 chai giá là 2$00 mất đồng bạc.

Mỗi thùng thì có 4 chai rượu mạnh, 4 chai rượu cam và 4 chai rượu bạc hà.

Các thùng rượu nầy có bán tại các hiệu Tạp hóa ở Huế — Tourane — Faifoo

Trả lời phải gởi đến cho chúng tôi trước ngày 15 Décembre 1930 là ngày chúng tôi khui thăm.

Nếu quí ông muốn được phần thưởng rất xứng đáng thì chớ nên bỏ qua cơ hội nầy rất uổng.

MỚI CHẾ RA

Các ngài buôn giầy nên chú ý !

Bản hiệu mới chế ra kiểu giầy nầy bằng thì trắng, đế bằng Crêpe Anglaise giá bán nhứt định là 2$75 một đôi, ai muốn mua buôn xin mau mau gửi thơ thương lượng, thứ giầy nầy dùng đi lượng xa vừa nhẹ nhàng vừa bền sự mát mẻ ai, và chắc là dùng để chơi TENNIS hơn hết thảy kiểu giầy khác.

Bản hiệu lại mới có Catalogue đẹp nhất Đông-Dương, xin viết thơ lấy ngay kẻo hết, mà từ nay giầy sẽ đóng hộp như lấy vậy.

AN - THANH
37 Phố Hàng Đào
HANOI

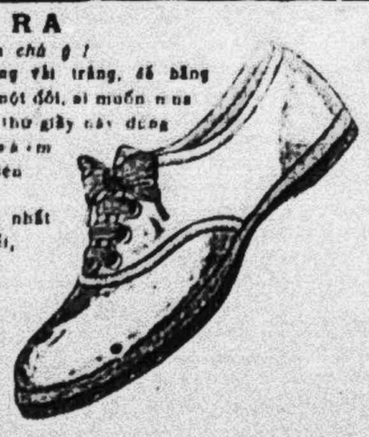

NAM - THIÊN - ĐƯỜNG

46 Phố Hàng-Thùng Nam-Định, may nói số 128 ; là nhà thuốc có danh tiếng nhất Bắc-Kỳ. Muốn biết công dụng và giá trị thuốc NAM-THIÊN-ĐƯỜNG thế nào thì nên viết thơ hỏi lấy quyển sách Dược-mục (Catalogue) mà coi thì hiểu. Các tỉnh trong xứ Đông-Dương đều có Đại-lý bán thuốc NAM-THIÊN-ĐƯỜNG cả, xin kê tạm mấy nơi ra đây để các ngài biết mà mua thuốc :

Hiệu	Quế Lâm phố Phúc Kiến	HANOI
Hiệu	Tân Hóa Đường, [illegible]	NINH GIANG
Hiệu	Nam Xương Bến Hiệp	THÁI BÌNH
Hiệu	Phan bá Liên Tu Vu	HƯNG HÓA
Hiệu	Phúc Long phố Hậu Tỉnh	SƠN TÂY
Hiệu	Vạn An phố Vân Thị	NINH BÌNH
Hiệu	Thành Phát phố Chợ	NHO QUAN
Hiệu	Phúc Hưng Long phố Lớn	THANH HÓA
Hiệu	Vinh Hưng Tường phố Khách	NGHỆ AN (vinh)
Hiệu	Lý xuan Hòa phố Đỗ hữu Vị	TOURANE
Hiệu	Quan Hải phố Gia Long	HUẾ
Hiệu	Mộng Lương Thư quán	NHA TRANG
Hiệu	Thuận Khanh	QUẢNG NGÃI
Hiệu	Lưu thành Tập	LONG XUYÊN

MAGASIN DE SOIERIES

TÂN LỢI

188-140, Bd Tổng-đốc-Phương (CHOLON)

Bổn-hiệu bán sỉ và bán lẻ đủ các thứ hàng Tàu, hàng Thượng-hải như là : lãnh, xuyến, trừu, cẩm-nhung, cẩm-châu v v... Hàng thiệt tốt, thiệt bền, hàng nhuộm đen mặc đến sạch không hề sợ phai trô. Bán lẻ đủ các thứ hàng Bombay, hàng Nhựt-bổn v v... Khăn đội đầu rút và thêu nhiều kiểu, nhiều màu thiệt đẹp.

Trử bán sỉ và lẻ đủ các thứ màu nhuộm của Tây hiệu " Teinture Idéale " danh tiếng thuở nay ở Nam-kỳ

Bánh hộp biscuits " Kim-Thời " của bổn-hiệu chế-tạo chẳng khác nào biscuits mélanges choisis của Tây, được nhiều người khen ngợi. Bán lẻ mỗi hộp 0$25 (vì hãng-hiệu mua sỉ có huê-hồng).

Ở Bắc -kỳ có bán ở hiệu Quảng-vạn-Thành Nội-hóa N° 120 Bonnal Haiphong, giá mỗi hộp là 0$80.

Bổn hiệu buôn bán đã mấy chục năm cùng các tỉnh Trung-kỳ và Bắc-kỳ

Ở xa xin viết thơ thương-nghị. TÂN-LỢI

138-140 Bd Tổng-đốc-Phương Cholon

GIỚI-THIỆU ĐỒNG-BÀO

Thuốc chữa nha phiến, tôi nay có số thứ 1am, tôi vua Mẫu đã 30 năm giời, nhắc nhật nhì thời đèn nhang bất tuyệt, công việc chẻ nãi, khi huyết hư suy, đại tiện táo kết, nghĩ đến phiền lòng tôi đã mấy phen, mua thuốc mà chữa đều là vô hiệu. cũng có thứ thuốc uống vào nhận được mấy hôm, khi hết thuốc bịnh đâu vào đấy, xem chừa may người chừa cho thích ứng, hợ em quảng cáo dán tờ đâu về coi mà tiền còn chừa được hay không mặc thuốc với bịnh, họ không xét căn nguyên từng bịnh, vì người có tỉnh hàn nhiệt khác nhau thuốc mà làm sẵn chữa cũng người được người không là vì thế, tôi nay cũng là để lữ con hương vì lòng luyến ái đồng bào bỏ tiền mua sách chung tây y học, cố công nghiên cứu được thứ thuốc cai y minh thí nghiệm, khi cai được thấy giờ đăng bịnh tật tỉnh không ăn ngủ điều hòa đại tiện khoan khoái. Ngài nào có muốn chừ khử con ma thuốc phiện tới sin viết thơ cho tôi, kẻ bịnh minh bạch nghiện đã bao lâu hút nhiều hay ít có tật bịnh chi không, người già hay chẻ để tôi chế thuốc cho hợp với bịnh, gửi cách lãnh hóa giao ngân, nhẹ chỉ 2, 3 đồng nặng thời 5, 6 đồng cực nặng gấp hai nếu không chừa được sin giả lại tiền thuốc nầy đã có giấy chứng nhận là không có chất thuốc phiện và chữa được ngót 100 người kẻ gia không liền ngài nào hỏi đều gì sin gửi thêm timbre 0$05 chủ nhân Mr Trần đắc Sử n 20 phố Tiên-sinh. — HANOI có bán đủ cả món thuốc bắc người lớn chẻ con mông tỉnh gì tỉnh, ho lao hen suyễn khái huyết đau tức đau buong kinh niên đàn bà kinh huyết không đều huyết hôi huyết đen khí hư bạch đới có để không nuôi hay không để thuốc lậu thuốc dang mai sốc lậu hay nọc dang mà lây sang người đàn bà đau mất màng mỏng 0$5 1 ve. Các thứ thuốc nầy mỗi hộp 1$00 6 hộp 5$00 thuốc cao 1$00 1 ve các chứng nầy các ngài khi mua cũng kể bịnh cho minh bạch để tiện việc làm thuốc uống vào mới có công hiệu

TRẦN-ĐẮC SỬ Phố Tiên-sinh số 20 HANOI *Cào bạch*

Chi điểm : số 110 Phố Clémenceau số 110 HAIPHONG

Tiệm Đông-khánh ở tỉnh Dalat có bán đại lý thuốc cai nha phiến của hiệu Tam-Tinh Hanoi. — *Cần mỗi tỉnh một nhà Đại-lý bán thuốc Cai nha-phiến.*

THUỐC CAI NHA-PHIẾN CAI-LƯƠNG

Khi xưa người Tàu, đô-hộ nước Ta, họ có đem qua một chứng bịnh nghiện, bịnh ấy truyền nhiễm, cho đồng bào ta, nay đã tràn ra, thôn quê khắp cõn, hội-đề đình-đám lấy nó làm vui, kẻ người thấy mũi, đâm vào như trả, nếu không có thuốc, trừ khử cho mau, quyết chẳng bao lâu, nòi Hồng giống Lạc, suốt lượt năm nghiêng, văn-minh ngõ nào tiến bộ võ mô, thịnh cường sao đặng, nghĩ tới đau lòng.

Nhân trót vui chơi, làm tôi vua Mẫu, tới ba mươi năm tại gia thiết-diện, nhất nhật nhì thời, đèn-nhang bất-tuyệt, nên chi suốt hết, cách nghiện con hương, cùng phương để tử, khi tôi sực nhớ, tỉnh tự kẻ trên, gia làm kẻ cứu, lấy mình thí nghiệm, nghiên tỉnh đàn tử, may sáng chế ra, được thứ thuốc cai, chữa ai nấy khỏi, thuốc chế tài tình, vật vo tinh khôn, uống thơm, ngon, ngọt, nấu cách kỳ-na để trừ con ma Phù dung độc địa, nhiều hại đồng bào, đã mấy thế-kỷ, chưa xói vỏ cùng.

Ai muốn dùng thuốc, cứ xem thập điều, kể ở sau nầy, khỏi cho mình bạch, để còn suy xét, bịnh tỉnh nặng nhẹ, rồi phác thử lại, bảo cách dùng thuốc, cho hợp với bịnh. 1er Nghiện đã bao lâu 2e Người khỏe hay yếu 3e Hút ngày mấy bữa ? 4e Mỗi bữa mấy phân, hay mấy đồng cân ? 5e Xài rời mấy lượt ? 6e Có hầm gì không 7e Thuốc hiệu hay là thuốc ngang ! 8e Có táo nuốt không ? 9e Nay bao nhiêu tuổi ? 10e Làm nghề gì ?

Thuốc viên — *nghiện nhẹ 3$00, nặng 4$00, rất nặng 6$00.*

Thuốc nước — *(uống thơm, ngon, ngọt) nhẹ một chai 3$50, nặng hai chai 7$00, rất nặng ba, bốn chai lấy bịnh.*

Nguyên sử tòa thông-phán Thương - hạng **TRẦN-ĐỨC-CẢNH** *39 phố Đinh Tiên Nam-Định (Tonkin)*

Hiệu Vạn-an ở phố Văn-thi, tỉnh Ninh-Bình làm Đại-Lý bán thuốc Cai-nha-phiến cải-lương của ông Trần-đức-Cảnh Nam-Định.

MUỐN : VỆ - SANH CẦN - KIỆP ?

thì dùng Bác-Thánh-Dược chánh-hiệu : Tạo-nhơn-Đường Hocmôn là hay

NAM - KỲ THÁNH - DƯỢC

1) THẦN-HIỆU TÊ BẠI HOÀN, chủ trị các chứng phong tê bại xuội nhức mỏi rất thần hiệu : mỗi hộp giá 1p.20

2) ĐIỀU KINH BẠCH ĐÁI HOÀN, là thuốc bổ huyết điều kinh và trừ BẠCH ĐÁI HẠ đau bụng xót ruột, xây xẩm đều trừ được hết uống vào thì dặng khỏe mạnh ; mỗi hộp giá 1p.00

3) SÍ LAO BỔ TẠNG HOÀN, là thuốc bổ lao qui ông, qui thầy, qui học-sanh làm việc mệt mỏi bổ tinh thần rất hiệu nghiệm bổ phổi trừ ho-lao giải trí não, là thánh dược, mỗi hộp giá 1p.00.

4) NGỦ LÂM BẠCH TRƯỢC TÁN, chuyên trị về chứng đau lậu-kim-thời hoặc lâu, hoặc mau, uống thì trừ hết (mủ hoặc trược độc) 12, bao : 2p.00

(1-4) DƯƠNG MAI SANG ĐỘC HOÀN, trị các chứng PHONG TÌNH DƯƠNG-MAI CÓ GHẺ, SANG ĐỘC PHÁT SƯNG HỘT XÀI hoặc cối khi còn ẩn trong mạch-máu hoặc chưa trổ ra hoặc âm-ỷ nhức đầu hoặc LẬU ĐỘC và nhiệt độc đều trị dặng tất cả, bịnh nhẹ uống 10 bao, nặng uống 15 bao tuyệt độc khỏi trừ căn ; (không hại vệ-sanh) KHÔNG HẠI SANH DỤC thứ thuốc bổn hiệu mới tìm dặng là phương thuốc thánh hại số 4-4, 10 bao các vị giá . . . . 3p.00.

5) HÓA ĐÀM CHỈ KHÁI TÁN, trị các chứng ho phong ho đàm (HO NHIỆT) Ho ban trái mụt trong cổ hoặc ngứa cổ v. v... 12 bao giá. . . 1p.00.

5-5 THUỐC HO HOÀN trị ho huyết ho sãn-hậu, hoặc già cả ho mệt, mỗi hộp 12 hoàn 1p.00

6) BỔ TẢ THUẬN QUYÊN TÊ, nhân ĐỒNG-HỒ TREO, trừ dặng cái giống độc ở trong bụng chói nước bịnh hậu đau bụng lâu năm xổ không phạt tỉ-vị xổ khỏe không đau bụng kiêng cữ kiêng, 12 bao 2p.00.

7) THANH NHIỆT GIẢI-BAN-TÁN, trị các chứng BAN CHẨN nội nhiệt, bịnh hậu da vàng, con nít ĐỔ MỒ HÔI ĐẦU hoặc CAM TÍCH bụng lớn, 12 bao : 1p.00

8) ĐOAN DƯƠNG CẤP-CỨU HOÀN, chế ngày mồng năm tháng năm gấp trị các chứng, nhứt là trị bịnh thời khí, dịch khí, cảm mạo thương hàn đi đường đem theo bộ thân thật là LINH ĐƠN ; mỗi hộp 40 hoàn giá 1,p50.

BẮC THÁNH DƯỢC CỦA BỔN HIỆU KHÔNG TỰ KHOE ;
Đồng bào anh em chị em cũng đã biết rõ là BẮC THÁNH DƯỢC
Ở xa muốn mua thuốc thơ hoặc mandat thì đề ngay :

Monsieur TRƯƠNG MINH Ý
Directeur TẠO NHƠN ĐƯỜNG
N° 4 Rue de la Gare à HOCMON

HÀNG TƠ LỤA

Nhà máy dệt FLACHET LEVANNHAN & Cie
ở Huỳnh-kim gần Bình-định

[illegible] hàng loãn tơ giồi hạn hàng ngoại-quốc nhuộm kỹ không phai màu.

để quí bà dùng : làm khăn choàn, hoặc may quần áo, có *nhiều, lụa, lãnh, cẩm-nhung* đen trắng các mùi ;

để quí ông dùng : may áo mát hoặc áo lót thịt có các thứ *lụa* và *nhiều*, may âu-phục có *Shantung tơ*

Làng chơi mắc bệnh phong tình, độc đâm truyền nhiễm, hiện hình khác nhau : vào *xương gân, xương gân đau*, vào *thớ thịt*, mụn hiểm nghèo sinh ra, vào *mạch máu*, ngứa sảy da, *thận*, sinh lậu, tim la, «ghẻ Tàu».

Các nhà bán chữa vẫn nhiều, chẳng qua chỉ được một điều công hai.

Chưa hay tiệt nọc một loài, lở làm một chút, ấy sài, hại liền

Thuốc Bạch - Trọc

Hiệu THẦN-TIÊN

Trị kiêm mọi chứng van-tuyền không sa
Ngâm vào *xương, thịt*, trong ngoài
Đã hay giải độc lại hay sát trùng,
Lọc *mạch máu* lại cho trong
Chữa *thận*, rút sạch mầm nòng độc sâu.
Không cứ mới phải hay lâu
Uống ngay thuốc đó, mau mau ! khỏi liền.

Mỗi lọ giá 0$50

Thơ gửi cho :

NGUYỄN-XUÂN-DƯƠNG
123 phố Khách NAM-ĐỊNH

BAC - NINH

Bệnh quỳ đã có thuốc tiên !!

Nếu ai mắc LẬU, hay TIM LA, hay LẬU nhập CỐT nghĩa là khói rất hại trong người nhọc mệt thấy đêm uống rượu thì sáng có mủ, hay trong thấy mủ buổi sớm tiểu tiện, hay cần cái nhất một cái, xem đã có mủ, vì các vi-trùng GONOCOQUE nó ẩn vào trong xương, trong máu, nó trở giời thì như vậy, bịnh nầy rất nguy hiểm và chuyền nhiễm, nếu đã cho lấy bà tài người ấy mắc bịnh đau GIÁ-CON (Métrite) khí hư huyết bạch, bầu buồng (v. v.) thì sinh đẻ rất khó, nếu đã con thì hay hỏng mất, còn TIM-LA nhập CỐT, người khỏi như trong máu trong xương còn vi-trùng SPIROCHETE DE SCHAUDINN cho nên trở giời hay sốt, đọc đầu, đau mình, đầu ẻ đầu xuống, chân tay mỏi mệt, các cái mọc nầy nó chuyền-nhiễm rất là nguy hiểm, vì thế cho nên ta mới thấy người đẻ rồi, đã ra bài ra bọc, đẻ con thấy cái no, thiếu cái kia, ta cho nên thuốc hiệu nầy thì các mọc ấy nó chuyền nhiễm sang mấy mươi đời, như cha sang đến cháu chắt, v. v. vì thế nhiều người trở không có bệnh mà xem mửa thì trong có vi-trùng TIM LA, còn như bệnh SỜ LOÉN (Chancre mou) bệnh nầy nó cũng có vi trùng BACILLE DE DUCREY, các vi-trùng nầy nó ẩn vào trong xương, trong máu, nó cũng nguy hiểm như TIM-LA, bệnh nầy cũng có nhiều người biết hai đến bịnh thì, vậy cho ngài mắc phải các bịnh nầy đã nặng, hay bệnh nhập CỐT mấy mươi năm, hay mới mắc phải, đã lập tức dùng ngay thuốc HIỆU HOÀNG-VĂN-ẤP, số nhà 97 phố Ninh-xá Bắc-ninh (Tonkin) thế nào cũng phải mau khỏi, và rất hết nọc, người có bệnh uống thuốc vẫn đi lại làm ăn như thường, khỏi hay giờ không ai biết, thực thế vậy, nếu là BÀ có thai uống cũng được, không hại gì cho thuốc, thuốc LẬU 1p00, TIM LA 2p00, thuốc CHANCRE MOU cả nặng và hết 3p00, ĐẠI-LÝ LỤC-NAM-HƯNG Commerçant Rue de Gia-long PHAN-THIẾT, PHƯỚC 97 Rue des Matériaux (Phố Hàng-Bừi) và HANOI Kho QUẢNG-HIỆP-THÀNH Phố chợ à QUẢNG-NGÃI Lưu-thành Tạp Hàng-phố Cholon à Longxuyên à Cochinchine à nơi ngài muốn mua thì gửi cho một lá thư trước cho bản hiệu gửi tinh hàng giao ngân rất tiện, còn ai ngài nào muốn làm đại lý thì viết thơ về bản hiệu.

Imprimerie TIENG-DAN, HUE

Directeur gérant : HUYNH-THÚC-KHANG

https://tieulun.hopto.org